Poliisin menettely esitutkinnassa

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 24.6.2025 osoittamassaan kantelussa arvostellut Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen rikoskomisario A:n 30.5.2025 tekemää päätöstä esitutkinnan päättämisestä asiassa 5530/R/16914/23.

Kantelija oli tehnyt kesäkuussa 2023 rikosilmoituksen jouduttuaan petoksen uhriksi ostaessaan väärennökseksi paljastuneen kellon. Kantelijan mukaan poliisi oli soittanut hänelle huhtikuussa 2025 ja ilmoittanut tutkinnan etenevän siten, että hänen tulisi viedä kello poliisin ilmoittamaan kelloliikkeeseen tarkastettavaksi kirjallista aitoustodistusta varten. Kantelijan mukaan poliisi lupasi ottaa yhteyttä häneen.

Kun poliisi ei ollut ollut kahteen kuukauteen yhteydessä, kantelija oli ottanut 23.6.2025 itse yhteyttä poliisiin. Hän oli saanut seuraavana päivänä päätöksen, jossa ilmoitettiin, että tutkinta oli päätetty. Kantelijan mielestä päätös oli tehty virheellisesti, koska kyseessä oli selkeä petos eikä hänelle annettu mahdollisuutta todistaa kellon olevan väärennös.

SELVITYS

Pyysin Poliisihallitukselle osoittamassani selvitys- ja lausuntopyynnössä ottamaan kantaa siihen, että ratkaisussa oli päätöksen perusteena ”Ei rikosta” ja sovellettuna lainkohtana esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 2 momentti, vaikka päätöksessä perustelujensa perusteella näyttäisi

PL 20, 00023 Valtioneuvosto Puhelin 0295 162501 kirjaamo.okv@gov.fi

www.oikeuskansleri.fi

kuitenkin olleen kyse esitutkinnan aloittamatta jättämisestä sillä perusteella, ettei asiassa ollut tutkinnanjohtajan arvion mukaan syytä epäillä rikosta.

Lisäksi pyysin ottamaan kantaa siihen, oliko asiaa selvitetty riittävästi ennen päätöksen tekemistä, kun päätöksen perustelujen perusteella ratkaisu oli tehty ainoastaan tutkintapyynnössä rikoksesta epäillyksi nimetyn kertomien seikkojen perusteella, sekä siihen, oliko asiaa käsitelty esitutkintalain 3 luvun 11 §:n mukaisesti ilman aiheetonta viivästystä. Pyysin ottamaan kantaa myös kantelussa esitettyyn arvosteluun siitä, että poliisi ei olisi lupaamallaan tavalla ottanut yhteyttä tutkintapyynnön tekijään.

Poliisihallitus on 3.9.2025 antanut asiasta lausuntonsa, jonka liitteenä on Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen lausunto sekä tutkinnanjohtajana kantelun kohteena olleessa asiassa toimineen rikoskomisario A:n ja tutkijana toimineen vanhempi konstaapeli B:n selvitykset. Lausunnot ja selvitykset toimitetaan tiedoksi kantelijalle tämän päätöksen liitteenä.

RATKAISU

Arviointi

Esitutkintalain (805/2011) 1 luvun 2 §:n mukaan esitutkinnassa selvitetään asian laadun edellyttämällä tavalla epäilty rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, asianosaiset sekä muut syyteharkintaa ja rikoksen johdosta määrättävää seuraamusta varten tarvittavat seikat.

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty. Pykälän 3 momentin mukaan tutkinnanjohtaja päättää tarvittaessa siitä, toimitetaanko esitutkinta, ja päätöksen tekemiseen mahdollisesti tarvittavien seikkojen selvittämisestä.

Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Esitutkinnan hyväksyttävä kesto riippuu tutkittavana olevan asian yksilöllisistä erityispiirteistä kuten asian laadusta ja laajuudesta. Tutkinnan kestoon vaikuttavat tosiasiallisesti myös käytettävissä olevat tutkintaresurssit suhteessa tutkittavien juttujen määrään sekä poliisin velvollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen.

Esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan esitutkinnan valmistuttua asia on toimitettava syyttäjälle syyteharkintaa taikka sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa tarkoitetun määräyksen tai vaatimuksen antamista varten. Pykälän 2 momentin mukaan esitutkinta päätetään kuitenkin saattamatta asiaa syyttäjän käsiteltäväksi, jos tutkinnassa on selvinnyt, ettei

rikosta ole tehty taikka ettei asiassa voida nostaa ketään vastaan syytettä tai esittää muuta rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaatimusta.

Tutkinnanjohtajana kantelussa tarkoitetussa asiassa toiminut rikoskomisario A oli 30.5.2025 tekemässään päätöksessä todennut, että asian esitutkinta lopetetaan esitutkintalain 10 luvun 2 §:n mukaisesti eikä asiaa lähetetä syyttäjän harkittavaksi, koska asiassa suoritetussa esitutkinnassa oli selvitetty, ettei rikosta ollut tapahtunut. Toisaalta A oli päätöksensä perusteluissa selostanut myös esitutkintalain 3 luvun 3 §:n sisältöä ja todennut, että asiassa ei käynnistetä esitutkintaa, koska poliisille tehdyn ilmoituksen perusteella ei ollut syytä epäillä, että oli tapahtunut rikos.

Esitutkintapäätös on ollut kerrotun perusteella sisäisesti ristiriitainen, eikä siitä yksiselitteisesti ilmene, mitä sillä oli päätetty. Tutkinnan päättäminen esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 2 momentin perusteella tarkoittaa jo aloitetun esitutkinnan päättämistä, eikä kyse siten ole enää esitutkinnan toimittamista tai toimittamatta jättämistä koskevasta harkinnasta ja päätöksenteosta.

A:n selvityksessään esiin tuoman perusteella päätöksessä oli tosiasiassa kyse ensiksi mainitusta aloitetun esitutkinnan lopettamista saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi. Asiassa oli aloitettu esitutkinta, sillä muun muassa rikoksesta epäiltyä oli kuultu. A on selvityksessään todennut päätöksessään olleiden virheellisten kirjausten aiheutuneen siitä, että päätös oli tehty vanhalle päätöspohjalle.

Tutkintapyynnössään kantelija oli kertonut ostaneensa kellon, joka oli hänen mukaansa paljastanut väärennökseksi. Esitutkinnassa poliisi oli kuulustellut kellon myynyttä henkilöä rikoksesta epäiltynä. Epäilty oli tutkinnan päätökseen kirjatun perusteella kiistänyt kellon myydessään tietäneensä, että se olisi ollut väärennös.

Esitutkintalain esitöissä on todettu, että esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 2 momentissa käytetty ilmaisu ”on selvinnyt” viittaa varsin korkeaan todennäköisyyden asteeseen sen suhteen, ettei rikosta ole tehty. Tutkintaa ei voida lopettaa momentin nojalla esimerkiksi siksi, ettei esitutkinnassa ole ilmennyt riittävästi näyttöä rikoksen tapahtumisesta. Selvitystä tulee kertyä nimenomaan siitä, ettei rikosta ole tehty (HE 222/2010 vp, s. 235).

Poliisihallituksen ohjeessa ”Esitutkinnan priorisointi ja päätöksenteko (POL-2023-68548)” on todettu (s. 18), että esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 2 momentin mukaista ei rikosta -päätöstä ei voi perustaa tosiasiaväitteiden ja kuulustelukertomusten merkityksen arvioimiseen. Niissä on tavallisesti kyse sellaisten riitaisten asioiden arvottamisesta, mikä katsotaan poliisin toimivaltaan kuulumattomaksi näytön arvioimiseksi. Esitutkintaa ei siten ole mahdollista päättää ei rikosta -perusteella pelkästään sen vuoksi, että rikoksesta epäilty on kuulustelussaan kiistänyt teon.

Kantelua koskevassa asiassa esitutkinnassa ei ollut selvitetty edes sitä asian oikeudellisen arvioinnin kannalta keskeistä tosiseikkaa, oliko kello aito vai väärennetty. Poliisihallitus ja Länsi-Uudenmaan poliisilaitos ovat lausunnoissaan todenneet, että mikäli kello olisi todettu väärennetyksi, olisi juttu tullut siirtää syyttäjän harkittavaksi. Kyse olisi silloin ollut näytön arvioinnista, joka kuuluu syyttäjälle eikä tutkinnanjohtajalle.

Yhdyn Poliisihallituksen lausunnossaan esittämään näkemykseen, että asiaa on selvitetty puutteellisesti. Tutkinnan päätös vaikuttaa perustuvan rikoksesta epäillyn kertomukseen, jota ei ole tutkinnassa kyseenalaistettu. Poliisihallituksen ja Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen lausunnoissaan toteamilla tavoin päätöksestä oli jäänyt epäselväksi myös se, mitä päätöksessä mainituilla sopimusvaraisiin asioihin sovellettavilla siviilioikeuden yleisillä opeilla tarkoitetaan ja mikä niiden vaikutus tapauksessa on ollut.

Asian kokonaiskäsittelyaika Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksella oli vajaat kaksi vuotta. Poliisilaitoksen lausunnon perusteella esitutkinta-aikaan oli vaikuttanut poliisilaitoksen suuret juttumäärät suhteessa käytettävissä oleviin resursseihin. Juttuja oli asetettu tärkeysjärjestykseen, jolloin omaisuuteen kohdistuvaa rikosepäilyä ei ole priorisoitu. Myöskään epäillyn rikoksen vanhentumisvaaraa ei ole ollut.

Kun asian tutkinta ei ollut poliisilaitoksella operatiivisessa tutkinnassa sen ruuhkautumisen takia edennyt, esitutkinta oli siirretty toiselle ryhmälle, jonka jälkeen tutkinta on edennyt ripeästi. Poliisihallitus ja poliisilaitos ovat lausunnoissaan todenneet, että kyseessä ei ole kenenkään yksittäisen tutkinnanjohtajan tai tutkijan menettelyn seurauksena tapahtunut viive vaan lähinnä seuraus poliisilaitoksen resurssien ja juttumäärien välisestä suhteesta. Asiassa saadun selvityksen perusteella esitutkinnan joutuisuuden osalta ei ole ilmennyt sellaista, mikä antaisi aihetta toimenpiteisiini.

Kantelu ei anna aihetta toimenpiteisiini myöskään siltä osin kuin siinä oli arvosteltu poliisin yhteydenottoja kantelijaan. Poliisihallitus on lausunnossaan todennut asiassa tapahtuneen todennäköisesti väärinymmärryksen, sillä selvitysten perusteella kantelijalle ei ollut luvattu tutkinnanjohtajan yhteydenottoa.

Toimenpide

Kiinnitän Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen rikoskomisario A:n huomiota esitutkintapäätösten huolelliseen laatimiseen ja perustelemiseen sekä asian riittävään selvittämiseen ennen esitutkinnan päättämistä sillä perusteella, että tutkinnassa on selvinnyt, ettei rikosta ole tehty.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiini.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen — Petri Martikainen

Esittelijäneuvos — Juho Lehtimäki